

Asia: VN/33762/2023

Arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä arviointimuistiosta

Arviointimuistio on sisällöltään kattava ja laajuudeltaan riittävä terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelun tueksi. Se esittelee selkeästi nykytilan keskeiset haasteet, kuten sääntelyn hajanaisuuden, vanhentuneet rakenteet ja valvonnan kehittämistarpeet.

Terveydensuojelu koskettaa useita hallinnonaloja ja sektoreita, mikä edellyttää selkeitä vastuunjakoja ja yhteistyötä. Jatkovalmistelussa on tärkeää varmistaa vuoropuhelu ja mahdollisuus osallistua myös myöhemmissä vaiheissa.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset terveydelle, kuten äärisäät ja uusien taudinaiheuttajien leviäminen, on huomioitava terveydensuojelussa. Covid-19-pandemia korosti terveydensuojelun merkitystä, poikkihallinnollista yhteistyötä ja kansainvälisen yhteistyön tarvetta.

Viranhaltijoiden osaamisvaatimukset ovat kasvaneet, ja osaamisen ylläpitoon on panostettava.

Terveydensuojelulain vakiintunut asema puoltaa sen nimen säilyttämistä ennallaan.

Luku 1 - Taustaa kokonaisuudistuksesta

Terveydensuojelulain uudistaminen on perusteltua, koska nykyinen laki on vanhentunut, hajanaisesti laadittu ja ei vastaa nykyistä toimintaympäristöä valvonnan, tietojärjestelmien tai riskiperusteisuuden vaatimusten osalta.

On tärkeää selkeyttää viranomaisten välistä työnjakoa ja toimivaltuuksia, kuten rajapinnat, sekä vahvistaa yhteistyötä.

Riskiperusteinen valvonta on kannatettavaa: valvonnan intensiteetin tulee perustua toiminnan aiheuttamaan terveysriskiin.

Täydennyskoulutusta tarvitaan kriisiolosuhteisiin varautumiseen ja työskentelyyn.

Uudistuksessa on huomioitava ammattipätevyysdirektiivin vaatimukset ja EU:n periaatteet palveluiden vapaasta liikkuvuudesta. Myös ulkomaisten laboratorioiden asema.

Päivystys-/varallaolojärjestelmävelvoite nähdään ristiriitaisena hallitusohjelman kanssa, joka tavoittelee normien purkamista ja kuntien tehtävien keventämistä. Velvoite lisäisi merkittävästi kuntien kustannuksia.

Luku 2 - Nykytilan kuvaus

Erityisen arvokasta on muistiossa esitetty kansainvälinen vertailu tarjoten hyödyllisiä esimerkkejä Suomen terveydensuojelulain kehittämiseen. Ruotsin integroitu sääntely, Tanskan selkeä tehtäväjako ja Norjan ennaltaehkäisevä painotus ovat sovellettavissa myös Suomen tarpeisiin. Vertailu on kuitenkin puutteellinen virka-ajan ulkopuolisen päivystyksen/varallaolon osalta. Ei ole selvitetty, onko päivystys/varallaolo käytössä muissa verrokkimaissa vai onko kyseessä poikkeuksellinen vaatimus.

Kansainväliset esimerkit osoittavat, että uudistusta voidaan kehittää entistä enemmän kokonaisvaltaiseksi, ennakkoivaksi ja vaikuttavaksi järjestelmäksi, joka tukee sekä väestön terveyttä että viranomaisten toimintaedellytyksiä. On tärkeää selventää terveydensuojelulainsäädännön ja muun lainsäädännön, kuten työturvallisuuslain ja säteilylain, väliset vastuut ja rajapinnat.

Riskiperusteinen valvonta on perusteltua ja kansainvälisesti suositeltua. Sen toteuttaminen edellyttää kuitenkin selkeitä ohjeita ja riittäviä resursseja. Mikäli halutaan säilyttää tai vahvistaa terveydensuojelun resurssit, tämä tulee kirjata selkeästi lainsäädäntöön.

Viranhaltijoiden osaamisvaatimukset ovat kasvaneet merkittävästi, ja tehtävät ovat monimuotoistuneet. Valvonnan integrointi muihin sektoreihin ja selkeä vastuunjako ovat keskeisiä onnistumisen edellytyksiä.

Yleistä

Terveystensuojelulaki-nimike on vakiintunut ja toimiva, eikä sen muuttamista pidetä tarpeellisena. Nimen muuttaminen voisi aiheuttaa hallinnollista taakkaa.

Terminologiaa tulisi kuitenkin päivittää: esimerkiksi "terveysriski" kuvaisi valvonnan kohteita paremmin kuin "terveyshaitta".

Nykyinen laki ei kaikilta osin vastaa nykypäivän vaatimuksia, ja sen hajanaisuus vaikeuttaa soveltamista sekä heikentää valvonnan yhdenmukaisuutta.

Terveystensuojelulain suhde muihin lakeihin (esim. työturvallisuuslaki, säteilylaki, ympäristönsuojelulaki, rakentamislaki, sosiaalihoitolaki, asunto-osakehuoneistolaki, laki asunhuoneiston vuokrauksesta, luonnonsuojelulaki) tulee selkeyttää. Esimerkiksi työpaikkojen olosuhteisiin tulisi soveltaa terveystensuojelulakia vain, jos työturvallisuuslaki ei kata asiaa. Yksin yrittäjiin tulisi soveltaa työturvallisuuslakia työolosuhteiden osalta.

Terveystensuojeluviranomaisen työtaakkaa ei tule lisätä tarpeettomasti.

Resurssit on kohdennettava olennaisiin valvontakohteisiin, kuten ilmoitusvelvollisiin toimintoihin ja yksityisten asuntojen olosuhteisiin. Asuntokauppariitojen ei tulisi kuulua viranomaisvalvonnan piiriin.

Lainsäädäntö ei tue riittävästi tue sähköisten tietojärjestelmien hyödyntämistä. Ympäristöterveyden tietojärjestelmän (esim. Vati) kehittäminen on tärkeää yhtenäisen valvonnan mahdollistamiseksi.

Viranomaisten välinen tiedonvaihto tulee turvata, huomioiden myös tietojärjestelmien yhteensopivuus ja tietosuojavaatimukset.

Uuden Lupa- ja valvontaviraston (LVV) roolin odotetaan tukevan kuntien valvontaa ja tuovan valtakunnallista linjakkuutta erityisesti häiriötilanteissa.

Luku 1 - Yleiset säännökset

Lain tarkoituksen ja soveltamisalan täsmentäminen tukee sääntelyn johdonmukaisuutta ja helpottaa sen soveltamista käytännössä. Terveystens edistäminen lain tavoitteena on kannatettava, mutta sen

toteuttaminen vaatii selkeää työnjakoa eri viranomaisten välillä. Terveysturvaviranomaisen osallistuminen kaavoitus-, ympäristö- ja rakennuslupaprosesseihin on tärkeää, mutta yhteistyö ei saa jäädä yksin heidän vastuulleen. Yhteistyö tulee olla kansallisesti ohjattua, jotta tiedonvaihto ja vastuut ovat selkeitä kaikille osapuolille.

Kannatetaan esitettyä, jossa toiminnanharjoittajan selvilläolovelvollisuus vahvistetaan osana terveysriskien ehkäisyä ja hallintaa. Uudistus edistää toimijoiden tietoisuutta omasta vastuustaan ja kannustaa kehittämään ennakoivia toimintatapoja, erityisesti pienten ja matalariskisten toimijoiden osalla. Selvilläolovelvollisuuden sisältö ja ero omavalvontaan tulee määritellä selkeästi.

Terveysriski / vakava terveysriski ovat selkeä ja kuvaava termi, joka tukee riskiperusteista valvontaa.

Terveysturvaviranomaisen rooli esimerkiksi sisäilmaongelmien ratkaisemisessa työpaikoilla (ml. siivottomissa asunnoissa työskentelevät tahot) tulee määritellä selkeästi suhteessa työsuojeluviranomaisiin ja työterveyshuoltoon.

Radonin valvonnassa on päällekkäisyyksiä, jotka vaativat toimivallan selkiyttämistä esim. työpaikoista koulut.

Terveysturvaviranomaisen resurssit tulee kohdentaa olennaisiin valvontakohteisiin.

Luku 2 - Viranomaiset ja niiden tehtävät

On toivottavaa, että viranomaisten tehtävät määritellään selkeämmin ja että valtakunnallista ohjausta vahvistetaan. Tämä on käytännön valvontatyön kannalta keskeistä, sillä se mahdollistaa yhdenmukaisemmat käytännöt ja vähentää tulkinnanvaraisuutta. Ehdotus että Lupa- ja valvontavirastolle (LVV) esitetty toimivalta, olisi hyvä uudistus, sillä se helpottaisi kuntatason viranomaisten työtä ja vähentäisi yksittäisten viranhaltijoiden vastuulle jäävää tulkintaa. Valvontavastuun tulee säilyä ensisijaisesti kunnallisella viranomaisella, mutta LVV tulisi olla toimivalta puuttua, mikäli kunnan toimenpiteet ovat selvästi riittämättömiä. LVV:n toimivalta tulisi myös kyseeseen tilanteissa, jossa valvonta ulottuu monen kunnan alueelle, kuten vesihäiriötilanteissa.

Päivystys/varallaolojärjestelmää pidetään periaatteessa tarpeellisena, mutta sen vaikuttavuutta ei ole osoitettu riittävästi. Se ei lisäisi terveysturvajärjestelmän tehokkuutta vesihäiriötilanteissa.

Päivystys-/varallaolovelvoitetta ei tule säätää ilman tarkkaa vaikuttavuusarviointia ja valtakunnallista tarvepohjaa. Kunnilla tulisi säilyä oikeus itse arvioida, onko päivystys/varallaolon järjestäminen tarpeen omalla alueellaan. Toiminnanharjoittajien selvilläolo- ja huolellisuusvelvoitetta ollaan lailla lisäämässä, ja tästä huolimatta viranomaisen päivystys/varallaoloa velvoitettaisiin.

Päivystys/varallaolojärjestelmän osalta tulee selvittää, tulisiko sen kattaa myös elintarvikeperäiset häiriötilanteet, jos vesiasioihin liittyvä päivystys/varallaolo otetaan käyttöön. Tulee selvittää voisiko päivystys/varallaolon keskittää valtakunnallisesti LVV:n vastuulle, jolloin vältetään päällekkäiset järjestelmät.

Laissa tulisi selkeästi määrittää päivystys/varallaolon käsite ja minimivaatimus sekä viranomaisten toimivallan rajat, mikäli päivystys/varallaolo hoidetaan hyvinvointi- tai YTA-alue laajuisesti. Tämänhetkiset henkilöstöresurssit eivät riitä ympärivuorokautiseen päivystykseen ainakaan pienissä valvontayksiköissä, joissa resurssit ovat rajalliset.

Terveysturvaviranomainen ei ole ensisijainen operatiivinen toimija. Viranomaisen rooli ei ole kriittinen häiriötilanteen alkuvaiheessa, vaan toiminnan painopiste on valvonnassa, tilanteen arvioinnissa ja ohjauksessa virka-aikana.

Kokemuksemme perusteella virka-ajan ulkopuolisen päivystyksen tarve on ollut hyvin vähäinen. Vesihuollon häiriötilanteiden alkuvaiheet on käytännössä hoidettu toimijoiden omatoimisesti, ja terveysturvaviranomaisen valvonta ja toimenpiteet on voitu toteuttaa virka-aikana. Tämän perusteella varallaolon järjestämisen tarvetta tulisi arvioida suhteessa todelliseen valvontatarpeeseen ja viranomaisen tehtävien luonteeseen.

Päivystys/varallaolo aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksia, kuormittaa ja hallinnollista taakkaa ilman käytännön hyötyä, erityisesti pienissä yksiköissä. Päivystys/varallaolo ei saa vaarantaa muiden lakisääteisten tehtävien rahoitusta.

Toiminnanharjoittajien oma varautuminen ja osaaminen tulisi asettaa etusijalle. Vesilaitoksilla on jo olemassa valmiuksia, kuten keittokehotus- ja kloorausjärjestelyt, joita voidaan hyödyntää. Vesilaitos on toimivaltainen ja velvollinen reagoimaan vedenlaadun häiriöihin välittömästi. Se voi keskeyttää vedenjakelun, antaa keittokehotteen, tiedottaa asiakkaita ja ryhtyä korjaaviin toimiin. Vesilaitoksella on kaikki tarvittavat valmiudet terveyshaittojen syntyminen estämiseksi ilman terveysturvaviranomaisen välitöntä osallistumista virka-ajan ulkopuolella.

Koulutus ja ohjeistus ovat kustannustehokkaita ja vaikuttavia keinoja häiriötilanteisiin varautumisessa.

Päivystys/varallaolonumeron ei tule olla julkisesti saatavilla, jotta siitä ei muodostu yleisneuvontapalvelua.

Päivystys/varallaolovelvoitteet ja vastuut tulee määritellä tarkasti lainsäädännössä.

Laboratoriopalveluiden järjestäminen virka-ajan ulkopuolella on kallista ja käytännössä haastavaa. Velvoitteiden tulee olla kohtuullisia ja rajattava tavanomaisiin tutkimuksiin. Harvinaiset analyysit kuuluvat kansalliselle vastuulle, eivät kunnille.

LVV:n roolia tulee vahvistaa ohjauksessa, neuvonnassa ja valvonnan vaikuttavuuden kehittämisessä. LVV:lle tulisi antaa toimivalta antaa määräyksiä.

Riskiperusteinen ja reaktiivinen valvonta ovat kannatettavia, mutta vaativat valtakunnallisia ohjeita ja työkaluja.

Delegointisäännöksiä tulee selkeyttää ja yhtenäistää.

Luku 4 - Ilmoituksenvarainen toiminta

Uudistuksessa on tärkeää, että ilmoituksenvaraisen toiminnan sääntelyä täsmennetään ja yhdenmukaistetaan valtakunnallisesti.

Riskiperusteinen luokittelu suuriin, kohtalaisiin ja vähäisiin riskeihin on perusteltu, mutta sen toimivuus edellyttää selkeää ja yksiselitteistä riskinarviointiohjetta. Käytännössä riskiluokittelun rajapinnoilla esiintyy paljon haastavia kohteita, jotka eivät aina ole kytköksissä esim. suuriin kävijämääriin.

Valvontavastuu on hajautunut, terveydenhoitoalan vai terveydensuojelun palvelu. Tarvitaan selkeä viranomaisvastuu.

Airbnb, huoneistovuokraus, kesähostellit, asuntolat ja liikuntatilat tulee riskiarvioida ammattimaisuuden ja kävijämäärien perusteella.

Nuorten ja aikuisten oppilaitosten valvonta tulisi selkeyttää samoin yhteiskäyttötilat.

Lasten ja nuorten kerhotilat ym., joissa käyttöaika on lyhytkestoista, tulisi arvioida vähärisiksi.

Termit ja riskiluokittelu ja tulee yhdenmukaistaa sosiaalihuoltolain kanssa (esim. perhekodit, palveluasuminen).

Solariumpalvelut tulisi luokitella vähäisen riskin kohteiksi, sillä hygieniariskit ovat vähäisiä. Valvontakäynnit stukin puolesta kuormittaa tarpeettomasti valvontaresursseja eikä liiallinen valvonta ole riskienarvioinnin perusteella tarkoituksenmukaista.

Yleiset saunat, pienet yleiset uimarannat ja talviuintipaikat voisi luokitella kohtalaisen riskin kohteiksi.

Kirjallinen omavalvontasuunnitelma pakolliseksi erityisesti suuririskisissä kohteissa. Tämä tukisi valvontaa, helpottaisi neuvontaa ja riskien arviointia.

Suurten yleisötilaisuuksien sisällyttäminen ja palauttaminen ilmoitusvelvollisuuden piiriin selkeyttää valvontaa. Tieto tilaisuuksista ei välttämättä aina ole välittynyt muilta viranomaisilta terveydensuojelulle. Velvollisuuden tulisi koskea erityisesti tapahtumia, joissa on: Suuria kävijämääriä (esim. tuhansia), tilapäisiä talousvesijärjestelyjä ja merkittäviä sanitaatio- ja hygieniatarpeita.

Ilmoitusvelvollisuutta ei tulisi poistaa vähäriskisiltä toimijoilta, sillä se ei automaattisesti tarkoita säännöllistä valvontaa. Ilmoituksilla viranomainen tulee tietoiseksi myös näistä alueensa toimijoista. Myös vähäriskiset toimijat voivat aiheuttaa merkittäviä riskejä.

Valtakunnallisesti tulisi järjestää asiakkaille ja kuluttajille selkeä kanava havaittujen epäkohtien ja terveyshaittailmoitusten tekemiseen ja viestiä tästä aktiivisesti, kuten Ilppa.

Lakiin tulisi laittaa velvoite toiminnanharjoittajalle tarkistaa toimitilan rakennusvalvonnallinen käyttötarkoitus.

Toiminnan lopettamisilmoituksesta perittävä maksu on ongelmallinen ja tulisi arvioida uudelleen.

Pintapuhtausnäytteet allas- ja oheistiloista tulee säätää velvoitteeksi. Näytteille tulee määritellä raja-arvot.

Luku 5 - Talousvesi ja lämmin käyttövesi

Talousveden sääntely on monimutkaista ja vaatii selkeyttämistä, erityisesti pienille toimijoille.

Uudistuksessa korostetaan riskiperusteista lähestymistapaa, mikä tukee valvonnan kohdentamista erityisesti pieniin ja keskisuuriin vesilaitoksiin, joissa resurssit ja osaaminen voivat olla rajallisia. Tämä on tärkeää, sillä juuri näissä kohteissa on havaittu eniten puutteita veden laadunhallinnassa ja varautumisessa häiriötilanteisiin.

Kannatetaan, että näytteenottajan pätevyysvaatimusten tulisi koskea myös viranhaltijoita, sillä se tukisi valvontayksikön osaamisen varmistamista ja vesilaitosten itse ottamien näytteiden luotettavuutta. Tästä ei tulisi aiheutua kustannuksia viranhaltijalle tai valvontayksikölle, mikäli pätevyys tulee osoittaa säännöllisin väliajoin. Poikkeustilanteissa viranhaltijoiden tulee voida ottaa näytteitä ilman muodollista pätevyyttä.

Valvontayksiköiden päätettävänä tulisi olla, käytetäänkö suunnitelmallisissa näytteenotoissa omia resursseja vai ulkopuolisia näytteenottajia.

Vesilaitosten osalta paikallistuntemus ja yhteistyö ovat tärkeitä erityisesti häiriötilanteissa. Häiriötilanteen alkuvaiheen keittokehotuksen voi tehdä esim. LVV virka-ajan ulkopuolella (päivystys/varallaolo).

Tarvitaan valtakunnallinen ohjeistus riskiluokittelusta ja valvontakäytännöistä tulkintaerojen välttämiseksi.

Käyttöveden lämpötilavaatimukset tulee yhdenmukaistaa ympäristöministeriön asetuksen kanssa.

Luonnonlähteiden valvontavastuut tulee laissa tarkentaa.

Luku 6 - Jätteet ja jätevedet

Eri viranomaisten roolien selkeyttäminen tulee tehdä. Käytännön valvonnassa jätteiden ja jätevesien aiheuttamat haitat asunnoissa, asuinkiinteistöillä ja esim uimarannoilla. Myös suuret yleisötilaisuuksien hygieniajärjestelyt, talousvesi ja jätevedet ja jätteet voivat aiheuttaa terveyshaittoja. Suurien yleisötilaisuuksien jätehuollon valvonnassa on päällekkäisyyttä ympäristönsuojelun kanssa. Näihin puuttuminen edellyttää selkeitä toimivaltuuksia ja mahdollisuutta antaa määräyksiä nopeasti.

Kannatetaan että jätevesiä koskeva säännös tulee laatia siten, että siitä poistetaan päällekkäinen sääntely ympäristönsuojelun ja rakentamista koskevan lainsäädännön kanssa viemäri vapautuslausuntopyyntöjen osalta.

Jäteveden määritelmä tulisi lisätä lakiin.

Jätevedenpuhdistamoille tulisi asettaa velvollisuus mikrobiologisiin näytteisiin saastumisepäilyissä.

Terveydensuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuksia tulee laajentaa tehokkaan valvonnan varmistamiseksi.

Luku 7 - Asunnon ja muun oleskelutilan sekä yleisten alueiden terveydelliset vaatimukset

Toimenpidekehotuksen määrittäminen lakiin on kannatettavaa, koska valtaosa tarkastuksilla havaituista epäkohdista hoidetaan kehotuksilla.

Käsitteet asunto, loma-asunto tulisi muu oleskelutila ja muu sisätila ohella tarkentaa. Loma-asuntoja ja mökkejä on hyvin monenlaisia ja -tasoisia. Tulee myös selkeyttää mitä vähimmäisvaatimuksia asumiseen tarkoitettu asunto tulee täyttää. Lainsäädännössä tulisi yksiselitteisesti todeta, kuuluuko asuinhuoneistoon aina keittiö tai keittotila, wc-tila ja peseytymistila.

Terveydensuojelulain minimitaso ei saa ohjata uudisrakentamista, vaan siinä on tavoiteltava korkeampaa laatua.

Lain 27§ 4.mom. ehdotetun ”Terveydensuojeluviranomaiselle tulisi antaa mahdollisuus antaa määräys rakenteen kuntotutkimuksen lisäksi myös koko rakennusta tai talotekniikkaa koskevan kuntotutkimuksen, katsastuksen tai tarkastuksen suorittamiseksi” lisäksi tulisi kirjata, että tarvittaessa myös mittauksen esim. melumittauksen suorittamiseksi.

Lakia tulisi kehittää niin, että meluhaittojen selvittämiseen voidaan käyttää asiantuntijoita ilman viranomaisen omaa mittausta.

Asiantuntijoiden pätevyysvaatimukset tulee päivittää. Meluasiantuntijat tulisi lisätä pätevyysjärjestelmän piiriin. Melumittauksia tehdään harvoin, ja viranhaltijoiden osaaminen ja kalusto vaihtelevat.

Valvontatyössä on havaittu, että erityisesti sisäilmaongelmat, kosteus- ja homevauriot sekä melu ja hajuhaitat ovat työläitä. Näiden arviointi edellyttää usein ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöä, ja on tärkeää, että asiantuntijoiden pätevyysvaatimukset säilyvät korkeina ja selkeästi säädelyinä.

Uudistuksessa tulisi varmistaa, että valvontaviranomaisilla on riittävät toimivaltuudet velvoittaa haitan aiheuttajaa ryhtymään toimenpiteisiin viivytyksettä. Käytännön haasteena on ollut myös se, että valvontaprosessit voivat venyä, erityisesti tilanteissa, joissa osapuolet kiistävät haitan olemassaolon tai vastuukysymykset ovat epäselviä. Uudistuksen yhteydessä tulisi tarkastella mahdollisuuksia nopeuttaa käsittelyä ja selkeyttää menettelyjä esimerkiksi silloin, kun haitta on selvästi todennettavissa.

Liikenteen ja piha-alueen aiheuttamien haittojen viranomaisvastuut tulee selkeyttää. Lakiin ei tule sisällyttää vaatimuksia tilanteisiin, joissa terveyshaitan aiheuttajaa ei voida yksilöidä esim. liikennemelu ja ulkoilman saasteet. Näissä tapauksissa terveydensuojeluviranomaisen rooli on tehdä aloitteita muille viranomaisille.

Radonmittauksia koskeva sääntely kaipaa selkeytystä. On alueita, joissa radonia ei tunnisteta haitaksi.

Terveydensuojelulain uudistuksen yhteydessä tulee arvioida, kenellä on toimivalta antaa määräyksiä radonmittauksista (STUK, LVV tai muu).

Julkisissa tiloissa tulee selkeyttää radonvalvonnan osalta viranomaisvalvonta ja poistaa siitä päällekkäisyydet.

Siivottomat asunnot:

Siivottomuuden oma säännös on tarpeellinen; määritelmän täsmentäminen tukee johdonmukaista viranomaistoimintaa.

Valvonnan tulee kohdistua muihin kohdistuviin haittoihin, ei yksinasuvan omistusasunnossa itselleen aiheuttamiin haittoihin. Asukkaalla perustuslaillinen oikeus asua kodissaan haluamallaan tavalla.

Itsemääräämisoikeus ja viranomaisvalvonta tulee sovittaa yhteen erityisesti elämänhallinnan menettäneiden kohdalla.

Moniammatillinen yhteistyö, kuten sosiaali- ja pelastusviranomainen, asumisneuvoja, terveydenhoidon ammattilainen, on usein välttämätöntä.

Lain suhde sosiaalihuolto-, pelastus-, asunto-osakehuoneistolakiin ja perustuslakiin sekä laki asuinhuoneiston vuokrauksesta tulisi tarkastella siivottomien asuntojen osalta, jotta käsittelyprosessi on jouheva.

Sosiaaliviranomaisilla ja terveydenhuollon ammattilaisilla pitäisi olla nykyistä paremmat oikeudet puuttua asukkaan perustuslaillisiin oikeuksiin, mikäli terveydensuojeluviranomainen on arvioinut asunnossa terveyshaitan. Asunnon siivottomuuden aiheuttaja on asukas, joten hänen elämäntapaansa pitäisi paremmin pystyä puuttumaan näissä tilanteissa. Nykyisin asukas voi kieltäytyä sosiaaliviranomaisen siivousavun järjestämisestä asuntoon, vaikka terveydensuojeluviranomainen on todennut asunnossa terveyshaitan.

Laissa olisi hyvä painottaa sosiaaliviranomaisen ja taloyhtiön/rakennuksen omistajan roolia siivottomien asuntojen ensitoimina.

Asumisneuvonta tulisi saada lakisääteiseksi.

Hajuhaitta, milloin viihtyisyys – terveyshaitta. Arviointia tulee helpottaa.

Huumeiden haju ei ole terveydensuojelulain tarkoittama hajuhaitta, ja kuuluu rikostorjuntaviranomaisille. Vastuunjaon tulee perustua selkeisiin periaatteisiin.

Yleiset alueet ja leirintäalueet

Yleisten alueiden sääntely on tarpeen. Ilmoitusvelvolliset kohteet ja yleiset alueet tulee erottaa.

Käymälä

Asuntoyhteisöjen ym. käymälätilanne sekä hygienian ylläpitäminen tulisi hallita ja järjestää eri laajuisten remonttien ja saneerausten yhteydessä. Huomioiden eri elämäntilanteessa elävät asukkaat, joita myös hoidetaan koteihin, eikä laitospaikkoja ole riittävästi tarjolla.

Vahinkoeläimet

Lainsäädäntöön tarvitaan tarkennuksia siitä, kuka on vastuussa torjuntatoimenpiteistä ja niiden kustannuksista.

Kunnan vastuuta ei tule torjuntatoimenpiteiden osalta laajentaa perusteetta. Tulisi tarkastella, voisiko kunnan pääviemäreistä vastuussa olevalle taholle säätää säännöllisiä torjuntatoimia tietyssä laajuudessa viemäriverkostossa, jossa kerrotaan 90 % rottakannasta oleilevan.

Kunnille ei tule säilyttää ensisijaisia torjuntatoimenpiteistä, jossa kunta vastaisi haittaeläinten torjunnasta ja perisi kustannukset jälkikäteen haitan aiheuttajalta. Vastuun tulee säilyä kiinteistön omistajalla tai pitkäaikaisella haltijalla, joka voi edelleen periä kustannukset esimerkiksi vuokralaisilta. Kunta vastaa torjunnasta vain yleisillä alueilla. Ruotsin Miljöbalk edellyttää kiinteistönomistajalta omavalvontaa mm. tuholaistorjunnan osalta. Tämä selkeyttää torjunnasta vastuussa olevan, jolloin torjunnan aloittaminen ei viivästy etsimällä syyllistä ja kinastelemalla kustannusten maksajasta.

Terveydensuojelujärjestyksiin viittaaminen ei ole suositeltavaa, koska niitä ei ole kaikilla alueilla. Laissa voitaisiin myös säätää lintujen ruokinnasta sekä siitä, milloin ja miten haittaeläinten torjuntaa on tehtävä, ja mihin toimenpiteisiin terveyshaittaepäilyissä on ryhdyttävä.

Tulisi määrittää, milloin rottia on alueella liikaa ja siihen tulisi puuttua vai puututaanko vasta, mikäli niitä tulee rakennukseen sisälle oleskelutiloihin.

Uimarannat

Pidämme kannatettavana, että toiminnanharjoittajalle asetetaan selkeitä omavalvontavelvoitteita. Esimerkiksi kävijämäärien seuranta tai sinilevätilanteen tarkkailua riskiperusteisesti.

Omavalvontavelvoitteet tukisivat näin sekä valvonnan kohdentamista että terveydensuojelun tavoitteiden toteutumista.

Lisäksi pidämme tärkeänä, että rantoihin liittyvä moniviranomaisvalvonta, mukaan lukien Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) tehtävät ja rajapinnat selkeytetään. Tämä parantaisi

valvonnan vaikuttavuutta, vähentäisi päällekkäisyyksiä ja tukisi viranomaisten välistä yhteistyötä erityisesti turvallisuus- ja hygieniakysymyksissä.

Talviuintipaikoista ja yleisistä saunoista tulee selkeyttää määritelmät ja esittää vähimmäissäännökset ja omavalvontavelvoite.

Allasvesi

Allasvesiasetuksen uudistaminen tulisi tehdä pikimmiten.

Näytteenottotiheys tulee perustua riskinarviointiin, ei pelkästään kävijämääriin.

Porealtaat ja liukumäkien altaat tulee sisällyttää sääntelyyn, mukaan lukien omavalvonta ja veden laatuvaatimukset.

Luku 9 - Hautausmaat ja hautaaminen

Hautaustoiminta liittyy vahvasti ensisijaisesti muihin viranomaisiin, terveydensuojelulain rooli tulee rajata mahdollisten terveyshaittojen arviointiin.

Lainsäädäntöä tulisi selkeyttää ja laatia valtakunnalliset ohjeet terveydensuojelun näkökulmasta, joita paikalliset viranomaiset voivat soveltaa.

Haudatun ruumiin siirtoasiat voitaisiin siirtää LVV:lle, sillä tehtäviä tulee valvontayksikkökohtaisesti erittäin harvoin ja siirrot ovat usein kuntarajat ylittävä.

Luku 10 - Tiedonhankinta, tarkastus ja valvonta

Pidämme erittäin tärkeänä terveydensuojeluviranomaisten oikeutta saada tietoja ja luovuttaa niitä toisille viranomaisille salassapitosäännösten estämättä .

Pidämme tärkeänä, että meluasiantuntijat sisällytetään pätevyysjärjestelmän piiriin. Viranhaltijoiden melumittausosaamisen ja mittauskaluston ylläpitäminen viranomaisorganisaatiossa ei ole tarkoituksenmukaista valvontayksiköissä, joilla tapauksia tulee harvakseltaan.

Ehdotamme, että lainsäädäntöä kehitetään siten, että meluhaittojen selvittämisessä voidaan hyödyntää pätevää meluasiantuntijaa jo varhaisessa vaiheessa – vastaavalla tavalla kuin kosteus- ja

mikrobivaurioiden selvittämisessä. Tämä parantaisi valvonnan vaikuttavuutta ja resurssien kohdentamista sekä nopeuttaisi haittatilanteisiin puuttumista.

Varallaolon järjestämisen osalta tulisi selvittää mahdollisuutta keskittää varallaolo kuntien tai yhteistoiminta-alueiden sijaan LVV:lle. Keskitetty malli voisi tehostaa resurssien käyttöä ja varmistaa asiantuntevan ohjeistuksen saatavuuden erityisesti kiireellisissä tilanteissa, kuten vesilaitosten keittokehotuksia koskevissa tilanteissa.

LVV voisi toimia ensivaiheen neuvovana tahona ja tarvittaessa hälyttää kunnan terveydensuojeluviranomaisen hoitamaan paikallista häiriötilannetta. Tämä malli tukisi valtakunnallisesti yhdenmukaista toimintatapaa ja parantaisi valmiutta reagoida nopeasti terveyshaittoja aiheuttaviin tilanteisiin.

Luku 11 - Tutkimuslaboratoriot ja maksut

Laboratoriopalveluiden järjestäminen virka-ajan ulkopuolella on kallista ja käytännössä haastavaa. Velvoitteiden tulee olla kohtuullisia ja rajattava tavanomaisiin tutkimuksiin. Harvinaiset analyysit kuuluvat kansalliselle vastuulle, eivät kunnille.

Maksut

Perusmaksun korottamista kannatetaan, jos se tukee valvonnan resursointia ja on linjassa elintarvikelain kanssa.

Perusmaksu tulisi periä kaikilta valvontakohteilta, jotka kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Maksun tarkoituksena on kattaa valvonnan yleisiä kustannuksia ja turvata valvontaresurssit ja valvontatoiminnan jatkuvuus.

Usean toimijan yhteiskäyttötiloissa perusmaksun kohdentaminen tulee ohjeistaa selkeästi.

Hallintopakko päätöksistä tulisi voida periä maksu, jotta kustannukset kohdistuvat laiminlyönnin aiheuttajiin, ei veronmaksajiin.

Luku 12 - Kiellot ja määräykset

51 §:n suhde muihin määräyspykäliin tulee selkeyttää ja päällekkäisyydet poistaa. Määräystenantovaltuudesta tulisi säätää vain yhdessä pykälässä.

Määräyksiä tulisi voida antaa myös tilanteissa, joissa toiminnanharjoittaja rikkoo lakia, vaikka terveyshaittaa ei ole vielä syntynyt. Tällainen tilanne voi olla vesityökortin puuttuminen.

Kannattamme mahdollisuutta antaa määräys toissijaiselle vastuulliselle, jos ensisijaista haitan aiheuttajaa ei voida osoittaa. Toissijaiset vastuulliset tulee määritellä tarkasti, kuten ympäristönsuojelulaissa.

Luku 13 - Pakkokeinot ja seuraamukset

Nykyinen ilmoitusvelvollisuus ei toteudu kattavasti, koska osa toiminnanharjoittajista ei tee vaadittuja ilmoituksia. Tämä vaikeuttaa valvontaa, sillä viranomaisilla ei ole riittäviä keinoja tunnistaa ilmoittamatta jääneitä toimijoita tai kohdentaa valvontaa oikein. Ilmoitusten kerääminen ja valvontakohteiden kartoittaminen jäävät usein yksittäisten viranhaltijoiden vastuulle, mikä ei ole tehokasta.

Pidämme seuraamusmaksun käyttöönottoa erittäin kannatettavana. Se tarjoaa tehokkaan keinon puuttua tilanteisiin, joissa toiminnanharjoittaja laiminlyö lakisääteiset velvollisuutensa. On tärkeää, että seuraamusmaksun käyttö sidotaan selkeästi juuri näihin laiminlyönteihin, jotta valvonta pysyy oikeudenmukaisena ja ennakoitavana. Seuraamusmaksun, kuten elintarvikelaissa, tulisi kohdistua valvontayksikölle.

Asumiskielto tulisi olla käytettävissä pakkokeinona aina, kun asunnossa todetaan terveyshaitta. Nykyinen vaatimus "ilmeisestä" terveyshaitasta voitaisiin poistaa. Lisäksi asumiskiellon valvontaa tulisi helpottaa.

Lainvastaisten tilanteiden selkeä määrittely on tärkeää valvonnan johdonmukaisuuden kannalta.

Luku 14 - Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

Ei lausuttavaa.

Luku 15 - Erinaisiä säännöksiä

Ei lausuttavaa.

Tietojärjestelmät

Vati-tietojärjestelmää tulee kehittää siten, että se toimii myös virallisena arkistointijärjestelmänä. Nykyisin Vatista puuttuu arkistointiominaisuus, mikä pakottaa siirtämään tiedot erikseen kuntien

omiin arkistointijärjestelmiin. Tämä aiheuttaa ylimääräistä työtä ja lisää riskiä puutteellisiin tiedon siirtoihin ja heikentää kustannustehokkuutta.

Uudistuksessa tulee huomioida myös viranomaisten välinen tiedonvaihto ja sähköisten järjestelmien hyödyntäminen,

Tulisi mahdollistaa sähköinen asiointi viranomaisessa kattavasti mm. asuntotarkastusilmoitukset Ilpassa.

Terveydensuojelulain hallintomenettelyjen arviointi ja kehittämistarpeet

Kehotusten määrittely ja noteeraaminen hallintomenettelyssä on kannatettava parannus, sillä suurin osa tapauksista hoidetaan toimenpidekehotusten avulla.

Liite 1 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/5015)

Asetuksen nimi tulisi lyhentää

Määritelmien ja käsitteiden kattava luettelo on tarpeen. Muiden oleskelutilojen määritelmä tulee sisällyttää terveydensuojelulakiin. Samoin, miten määritellään esimerkiksi viherhuoneet.

Kesämökit, joita on hyvinkin eri tasoisia, tulisi rajata valvonnan ulkopuolelle.

Terveydenhuollon tilojen valvonta kuuluu työsuojeluviranomaiselle.

Lainsäädännön rajapinnat (terveydensuojelu, ympäristönsuojelu, rakentaminen) on selkeytettävä mm. terveydensuojelulain ja ympäristönsuojelulain rajapintaa on selkeytettävä savuhaittojen (hormit) osalta. Terveydensuojelulain nojalla tulisi rajata selvitettäväksi savuhaittatapaukset, jotka aiheutuvat rakennuksen omista tulipesistä rakennuksen asuntoihin.

Ilmanvaihtokanavien ja -laitteistojen puhtaus on tärkeä arviointikriteeri. Puhdistusvälistä tulisi säätää.

Tulisi mahdollistaa henkilömäärän rajoittaminen ilmanvaihdon riittämättömyyden perusteella julkisissa tiloissa.

Ilmanpuhdistimien käyttö on perusteltua vain väliaikaisesti julkisissa tiloissa, perusteena esim. sisäilmaselvitykset.

Ilmastomuutoksen myötä hellejaksot saattavat yleistyä, erityisesti riskiryhmien suojaaminen on tärkeää.

Käyttäjän myötävaikutusvelvollisuus (esim. tuuletus) ja vastuunjako vuokrasuhteissa tulee huomioida.

Materiaalinäytteet ovat ensisijaisia mikrobien toteamisessa.

Tärinälle tulee asettaa toimenpiderajat.

Ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimukset tulee säätää erikseen.

Asiantuntijoita tarvitaan myös melu- ja vesiasioissa, ei vain sisäilmassa. Mittausten suorittaminen pitää voida velvoittaa tehtäväksi ensi- tai toissijaiselta taholta. Aina ei voida osoittaa selkeästi melulähdettä. Joskus tilanne vaatii mittauksen, jotta asukkaalle saadaan osoitettua, ettei tilassa ole terveyshaittaa aiheuttavaa melutasoa.

On tärkeää selkeyttää, milloin tupakansavuhaitta on rakennustekninen ongelma ja milloin siihen voidaan puuttua tupakointikiellolla. Tupakansavun esiintymisen selvittäminen asunnossa tulisi selkeyttää ja tehdä helpommin todennettavaksi. Mittalaite ja toimenpideraja. Aistinvaraisesti havainnointi on erittäin haasteellista savun lyhytkestoisuuden takia. Nykyisin erittäin aikaa vievä, tehoton ja työllistävä käsittelyprosessi.

Taloudelliset vaikutukset

Varallaolo/päivystysjärjestelyt saattavat aiheuttaa esitettyä suurempia kuluja kunnille.

Viranhaltijoiden pätevydenosoitustestauksien kustannuksia ei ollut arvioitu

Ei ole arvioitu laboratorioiden kanssa virka-ajan ulkopuolisesta päivystyksestä tehtävien sopimusten syntyviä kustannuksia

Haittaeläintorjunnan kustannuksia kunnille ei ole arvioitu, mikäli torjuntavastuu siirtyisi, kuten se esitetään kunnille siirrettäväksi.

Ympäristövaikutukset

Valvontatyö edesauttaa elinympäristön terveellisyyttä.

Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset

Ei lausuttavaa.

Kantola Maarit
Vaasan ja Laihian ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue - Vaasan kaupungin ympäristötoimi